

4. Масштабність навчання: учителям потрібно навчити багато учнів у межах обмеженого часу. Це може бути складною задачею, особливо коли потрібно сприяти індивідуальному розвитку кожної дитини.

5. Збалансованість програми: вчителі літератури повинні вміло балансувати між класичними і сучасними творами, а також між різними жанрами (проза, поезія, драма тощо). Важливо вирішувати, які твори найкраще відповідають навчальним цілям та інтересам учнів.

6. Електронні та цифрові ресурси: у цифрову епоху вчителі повинні враховувати можливості використання електронних та цифрових ресурсів для навчання та стимулювання інтересу до літератури. Можливості Інтернету, аудіокниг та мультимедійних матеріалів можуть підсилити інтерес до читання.

7. Оцінка і відстеження прогресу: вчителям потрібно вміти оцінювати читацькі навички та розуміння тексту учнів і вчасно виявляти можливі проблеми та шляхи їх вирішення.

8. Сприяння самостійному читанню: важливо розвивати учнівські навички самостійного читання, щоб вони могли продовжувати читати книги поза школою. Читання поза шкільними завданнями може сприяти подальшому розвитку літературної культури.

9. Підтримка батьків: вчителям часто доводиться співпрацювати з батьками для створення сприятливого читацького середовища вдома та підтримки читання дітьми.

Загалом, навчання читанню та розвиток літературної культури вимагає від вчителя літератури багато терпіння, креативності та зосередженості на потребах кожного учня, а також активної роботи з батьками та використання різних методів та ресурсів для досягнення цілей навчання. Проте успішне подолання цих викликів може стати ключем до розвитку літературної культури та читацьких навичок учнів, які перетворюють їх на освічених та критично мислячих громадян.

Список використаних джерел та літератури

1. Кисельова К. Не карайте читанням: як заохотити дітей до книжок? URL:<https://osvitoria.media/experience/ne-karajte-chytanniam-yak-zaohotyty-ditej-do-knyzhok/>

2. Нагорнюк О. «Думай, перш ніж говорити, читай, перш ніж думати». Чому читання має стати життєвою практикою українців. URL:<https://uplan.org.ua/analytics/dumai-persh-nizh-hovoryty-chytai-persh-nizh-dumaty-chomu-chytannia-maie-staty-zhyttievoiu-praktykoiu-ukraintsiv/>

Шмельова Алла,
вихователь-методист
Красилівського ЗДО №10 «Золота рибка»

Роль бібліотек у формуванні звички і потреби в читанні: читання як тренд

У статті подано інформацію про сучасні підходи у формуванні навичок читання, користь книг для розвитку людини і суспільства загалом. Висвітлено роль бібліотек та культурних заходів, що сприяють зацікавленню читацької аудиторії.

Ключові слова: книга, розвиток, аналіз, сучасність, бібліотека, тренд, література, проект, соціум.

Key words: book, development, analysis, modernity, library, trend, literature, project, society.

«Читання – самостійне плавання в морі знань» - В.О.Сухомлинський

Значення книги в сучасному світі безцінне.

З моменту своєї появи книга завжди вважалася справжнім скарбом. Не тільки тому, що в ній зберігалися знання і досвід багатьох поколінь людей. Колись давно створення книги було справою дуже витратною та довгою. Виготовлялися вони з дорогих матеріалів – пергаменту, шкіри, а писалися вручну. Завдяки інтернету книга не тільки не поринула в

забуття, а навпаки, знайшла велику кількість нових форм існування. Адже книга – це не обкладинка й листки з буквами, а той сенс, який живе в ній.

З кожним новим поколінням все менше і менше людей цікавляться книгами. Та і старше покоління призвичаїлося до гаджетів і вважає читання не цікавим заняттям. Безліч зайвої інформації, яка лине з усіх соціальних мереж щоденно, не спонукає до пошуку чогось нового, незвіданого...

Та на щастя досі ніхто не відмовляється починати розвиток дитини, взявши у помічники книгу. Варто поспостерігати за тим, з яким захопленням малюк розглядає яскраві сторіночки своєї першої книги, як загораються його очі, як він водить пальчиком по картинках і намагається імітувати голоси героїв або інтонацію матері, і врешті вивчає знайомий текст на пам'ять, знову і знову прослуховуючи його. Книга для дитини – це перший крок у світ мовлення, комунікабельності, культури. Загалом книга – ключ до всебічного розвитку людини.

У читанні є неоціненна користь, про яку ми часто забуваємо. Вона не тільки служить містком до нових світів, які насичені пригодами і чудесами, книга бере активну участь у розвитку дитини. Коли дитині читають, або вона читає самостійно:

- вчиться аналізувати, мислити, творчо сприймати прочитане;

- розвивається пам'ять, увага до деталей, уява;

- читач знайомиться з різними видами мистецтва, привчається відчувати красу світу, та цінувати її;

- відбувається формування духовних рис, таких як милосердя, доброта, співчуття, бажання допомагати іншим, благородство, хоробрість, чуйність та ін.;

- формується уява, саме це розширює інтелектуальні горизонти дитини, дає можливість сприймати світ різним, а з віком, змінювати цей світ, бути винахідником;

- збагачується мовлення, дитина насичується новими словами, зворотами. Це стимулює розвиток головного мозку, що позитивно впливає на всі його процеси. Дитині стає легше висловити думку, а значить, спілкуватись з оточуючими.

Важко переоцінити моменти, коли рідна людина читає маленькій дитині цікаву книгу. У перші рази сам факт читання, присутність дорогої людини поруч, обмін емоціями, які виникають під час цього, переживання пригод героїв разом – все це зближує членів сім'ї. Дитина яка проводить час за читанням разом з батьками, бабусями та дідусями:

- відчуває себе захищеною, спокійною. Вечори, які наповнені спільним читанням, зближують вас з дитиною не менш, ніж цілий день проведений у парку розваг. Те тепло і близькість назавжди залишаться у серці дитини, і коли вона виросте, стануть цінними спогадами.

- набуває навички розрізняти добро і зло, аналізувати вчинки героїв з точки зору моральності. Важливо навчити дитину робити висновки після прочитаного, щоб інформація, отримана з книги, мала не тільки розважальний характер. Якщо батьки поруч, дитина має можливість поставити питання та отримати відповідь, дорослі ж, у свою чергу, направляють її до соціально прийнятних висновків.

- при слуханні творів дитина вчиться приймати на себе різні соціальні ролі: вірного друга, хороброго героя, відважного лицаря, зацікавленого вченого, чесного чарівника, щедрого лісовичка тощо. Батьки допомагають зрозуміти нюанси, розібратися в новому.

Свідоме життя людини починається з її знайомства з книгою. Перші книги дітям купують і читають батьки. Розглядаючи сторінки з персонажами казок, дитина вивчає алфавіт і потроху починає читати самостійно. А потім вона потрапляє у дивний світ, де оживають її найсміливіші й незвичайні фантазії. Так було сто й двісті років тому, так відбувається і в наші дні. Попри розвиток технічного й наукового прогресу, книга була й залишиться джерелом знань про життя, себе, своє оточення, минуле, сьогодення та навіть майбутнє. Тому роль книги в житті людини величезна.

Розуміючи той факт, що шалений розвиток соціальних мереж спровокував у світі виникнення великої кількості модних трендів, встигнути за якими неможливо, хочеться нарешті зупинитися і присвятити свій вільний час чомусь насправді цікавому, розвиваючому, вічному

але водночас модному. Адже тренд на гострий розум, ерудованість та обізнаність не може вийти з моди навіть у часи фейсбуку та інстаграму.

У сьогоднішній переломний час для нашого суспільства, коли йде фізичне знищення нашого народу ворогом, не можна забувати про культурний геноцид, який часто більш підступний, бо непомітний.

Але він є і щодня ми підпадаємо під його вплив. І тільки вигравши культурну війну у наших головах, виборовши можливість для наступних поколінь стати розумними, освіченими, патріотично налаштованими громадянами, що пишаються своєю країною та мають власну гідність, забезпечимо мир і процвітання наступним поколінням. Фізичні негаразди, каліцтва, нестатки, звичайно, є першочерговим питанням на яке ми звертаємо увагу і зосереджуємо усі сили але не забуваймо про основу цих негараздів – збіднілість душ та дефіцит культури, освіти.

Тому читати – це справді бути у тренді, бути серед тих, хто мислить а, отже, розвивається та йде вперед. Та перш за все варто створити МОДУ НА ЧИТАННЯ, щоб книга і ті, хто її читає вважалися кращими, щоб це було престижно у суспільстві.

Найважливіше у навчанні, вихованні дитини, залучення до читання – це приклад дорослих, сім'ї, оточення, залучення до читання у школі, відвідування бібліотек та заходів закладів культури, мода на читання через ЗМІ та інші засоби реклами культури та читання, що повинна забезпечити держава адже у неї тут особлива роль – дбати та підтримувати культурний та освітній розвиток задля гідного розвитку країни.

Першим стимулом для залучення суспільства до читання є сімейне читання та приклад батьків.

Важливість читання у житті і розвитку дитини мають зрозуміти самі батьки та працювати над цим з перших днів, коли дізнаються, що у них буде маля: читати дитині з перших днів, вибирати разом книги, навчити дитину слухати, коли їй читають та гортати книгу разом з нею, зробити книжку повсякденним другом, необхідністю у житті родини, без якої не проходить жодний день, і тут, звичайно, велику роль відіграє власний дорослий приклад.

Не менш важлива роль у залученні суспільства до читання належить бібліотекам та закладам культури.

Багатство і значення бібліотек росли в міру того, як людина робила чергові кроки в пізнанні навколишнього світу і самого себе. Вони містять «все» і мають відношення «до всього», покликані надавати допомогу та сприяти «кому завгодно» і «у чому завгодно», людині – в будь-якому віці і в будь-якому стані, здоровому і хворому, вільному і ув'язненому, зрячому незрячому. У бібліотеках – всі знання, накопичені поколіннями різних народів на довгому історичному шляху: про живе і мертве, про мікросвіт і про галактики.

У бібліотеках представлено те, що А.І. Герцен назвав «духовним заповітом одного покоління іншому.»

Бібліотека – єдине місце, де можна безкоштовно отримати відповіді на питання, які тебе хвилюють. Скрізь за інформацію так чи інакше доводиться платити. Бібліотека – як склалося останні 200 років – загальнодоступна і безкоштовна.

У бібліотеці є люди, які готують інформацію і надають в потрібному тобі вигляді.

У бібліотеки є соціальна функція. Бібліотека традиційно компенсує відсутність важливих інституцій, що дають людям можливість спілкуватися, висловлюватися, розкривати душу. Багато людей ходять до бібліотеки кожен день і проводять час в читальному залі з ранку до вечора. Для деякого бібліотека – це спосіб життя.

Читають дітям і у дошкільних навчальних закладах. У дошкільному закладі, в кожній віковій групі є своя бібліотека, де діти з задоволенням гортають книги, які підібрав педагог відповідно до їх віку. І це є основним засобом зацікавлення книгою, групова бібліотечка в дошкільному закладі формує в дітей шанобливе ставлення до літературних творів, допомагає розвинути уяву і світогляд майбутніх дорослих. Окрім програмових книг та

творів, додатково читають вихователі, керуючись як власною ініціативою, так і беручи участь у різних конкурсах, проектах, акціях.

Сучасні бібліотеки розгортають нові проекти із залучення дітей до читання. Але чи достатньо вони висвітлені, забезпечені матеріальною та технічною базою, щоб конкурувати із іншими заходами, які рекламуються всюди?

Якщо важливість та відповідальність сім'ї ніхто не заперечуватиме і це само собою зрозуміло, хоч роботи у цьому напрямку також ще достатньо. Це і непоінформованість батьків про новинки літератури та книжки, які варто запропонувати дитині і саме нерозуміння часто дорослими необхідності власного прикладу і взагалі присутності домашньої бібліотечки. То бібліотеки без допомоги держави, ЗМІ та спільної програми з освітою, розуміння необхідності тісної їх співпраці не обійдеться.

Важливо позиціонувати бібліотеки, як центри культурно-інформаційного простору, а не лише книгосховища, що очікують читача. Насамперед, це має бути робота з дітьми, молоддю та батьками в культурному напрямку, інформування про новинки літератури, тенденції, заохочення до читання впровадженням проектів та технічних засобів (буктрейлери, відео та ін.), збільшення та розширення послуг бібліотеки, як місця, де можна отримати миттєво будь-яку інформацію, прочитати чи замовити книжку у різний спосіб (отримати на абонементі, в читальному залі, придбати на місці, замовити в електронному магазині і навіть роздрукувати або ж дізнатися, де найшвидше можна її знайти і отримати), а також ознайомитися із усіма культурно-мистецькими заходами міста, маючи гарантовану знижку на ці заходи, як читач культурно-інформаційного центру, брати участь у акціях та розіграшах квитків на цікаві та популярні концерти. Діти та й дорослі зараз читають не лише друковану книжку, тому цю можливість також має надавати такий центр. Ще одним напрямком може стати позиціонування бібліотеки, як місця, де можна спокійно за кавою поспілкуватися, провести ділову зустріч, попрацювати із власною комп'ютерною технікою, створивши таким чином свій міні-офіс, попрактикуватися в різних програмах та навчитися роботі в них. Увесь спектр культурних та інформаційних послуг може забезпечувати такий центр. І це справді важливо. Адже, сучасна культура, як і здорове харчування не відсутня, вона є і навіть багато але більш доступна шкідлива і навіть токсична для дитини культура, яку несе нам ТБ, інтернет, ігри. А тут про якість важко говорити.

Для залучення більшої маси людей та зацікавлення їх книгою, сучасні бібліотекарі використовують різноманітні форми популяризації сучасної української літератури, але потрібно враховувати, що 80% інформації людина сприймає за допомогою зору. Навіть ті читачі, які не полюбляють самотійно шукати книжки у каталогах, обов'язково зупиняться біля добре, зі смаком оформленої виставки. Саме книжкові виставки створюють позитивний імідж бібліотеки. Виставка починається з назви, яка має бути сюрпризом, викликати зацікавленість, здивувати читача. В назві цінується гостре влучне слово, оригінальна думка, несподіване рішення. При цьому потрібно врахувати психологічний феномен: добре запам'ятовується назва з 3-5 слів. За останні роки значно збагатилась палітра видів та форм книжкових виставок. Сьогодні, окрім традиційних, з відпрацьованою методикою, проводяться і такі, як: виставка-персоналія, -діалог, -панорама, -вікторина, -кросворд, -гра, -мандрівка, -роздум, -дискусія, -колекція, -аукціон, -презентація, -вернісаж та інші. Успішно впроваджуються виставка-інтерв'ю, -бенефіс, -елегія, -бібліошок, -бібліогід, -реклама, -рейтинг тощо. Можна оформити книжкові виставки, які викликають у читачів емоції, не залишають їх байдужими. Це можуть бути: виставка одного жанру «Хоррор - це не страшно»; виставка-серпантин «Бібліоподорож – активне читання»; виставка-рейтинг «Сучасна література: уподобання українських читачів». З метою рекламування нових надходжень до бібліотеки можна використовувати такі теми книжкових виставок, як: «Бібліоновинки», «Смачний бібліофреш» «Безсоння»?

Бібліотеки уважно стежать за новими творами сучасних неординарних і «популярних українських» письменників, творчість яких викликає неоднозначне ставлення до них читачів.

Пожвавленню інтересу до читання сприяє рекламноїнформаційний метод – прем'єра. Вона відбувається по книзі, яка щойно вийшла з друку. Видавництво може виступати співорганізатором заходу. Прем'єра книги найбільш ефективна для рекомендації нової сучасної літератури. У бібліотечній практиці з'явився ще один метод – презентація прочитаних книг. «Почитай, не пожалкуєш!» – таку назву може мати подібна презентація. Презентацію прочитаних книг можна практикувати до Всесвітнього Дня книги та авторського права до Дня української писемності та ін.

Сучасна бібліотека – місце регулярного відвідування для тих, хто турбується про своє майбутнє, хто розширює коло своїх знань та знайомств, бере участь у різних літературномистецьких заходах. У бібліотеці вирує життя! А сумніватися в цьому можуть лише ті, хто там ніколи не бував, тому і не може оцінити всіх можливостей бібліотеки. У світі тотальної інформатизації бібліотечний документ, особливо книга, все ж таки залишається найбільш надійною інформаційною одиницею, найякіснішим джерелом інформації та вихователем естетичного смаку. Окрім цього, бібліотеки завжди були чимось більшим, ніж просто зібранням книг, газет, журналів та інших носіїв інформації – вони були і залишаються духовними осередками. Дуже важливо, щоб у пошуках нетрадиційних форм діяльності бібліотеки не забували про основне своє призначення, а саме, про формування мислячого читача, про розкриття книжкових скарбів – усі заходи мають доповнюватися посиланнями на першоджерела і пробуджувати читацькі інтереси та спонукати пасивних глядачів ставати активними користувачами. Бібліотеки створюють нову соціокультурну дійсність, забезпечують фундаментальне право особистості – право на інформацію і вільний доступ до неї, а також на задоволення потреби у вільному спілкуванні. Підсумком такого спілкування має бути почуття співпричетності, яке виникає в його процесі, зняття будь-яких бар'єрів нерозуміння.

У ХХІ столітті майбутнє бібліотеки залежить, насамперед, від ступеня адаптації колективу до стрімкої динаміки змін, які відбуваються в інформаційній сфері. Інтелектуально підготовлені бібліотечні кадри – успіх бібліотеки. Професія «бібліотекар» еволюціонує з кожним роком, тому що сьогодні уже мало знати лише основи бібліотечної справи. Бібліотекар – це перш за все фанат бібліотечно-інформаційної галузі, філолог, документознавець, деякою мірою – історик, дипломат, програміст. Потік інформації з кожним днем зростає, і в обов'язки сучасного бібліотекаря входить не лише те, що зафіксовано у посадовій інструкції. Працювати якісно, швидко, в координації з колегами або самостійно, повністю використовувати свій потенціал – ось бібліотекар ХХІ століття. Уже недостатньо зробити бібліографічний запис на каталожних картках та поставити їх у абетковий, систематичний та предметний каталоги, знати основні ряди індексів таблиць УДК та ББК, сьогодні потрібно й інше: робота зі спеціальними бібліотечними програмами, електронними каталогами, текстовими редакторами, стандартними комп'ютерними програмами, електронною поштою, і це далеко не все, що додається до традиційних бібліотечних умінь та навичок. У наш час бібліотекар – це високоосвічена привітна людина, яка без метушні та претензій піднімає гори документів у пошуках «істини», тобто потрібної користувачеві інформації. Бібліотекам потрібні співробітники, які володіють широким спектром різноманітних компетенцій, а саме: методично-фахова, наукова, соціальна, культурна, бізнесова, технологічна». Фактично ж нинішні бібліотекарі мають лише три компетенції з переліченого списку – методично-фахову, наукову та культурну, всі ж інші перебувають на стадіях вивчення, впровадження та застосування. Новий час диктує нові вимоги: бібліотеки повинні стати закладами, які надають певний перелік якісних послуг, базуючись на менеджменті та маркетингу. Тому що головна роль бібліотек – це формування потреби в читанні, уміння залучити і зацікавити суспільство, яке живе в еру комп'ютерних технологій, до бажання чути літературне слово, достеменно володіти ним і використовувати його в повсякденному житті. Адже лише культурне, толерантне, з високим емоційним інтелектом покоління здатне виховати таке ж покоління і передати його наступним поколінням. А таку змогу надають людям книги та бібліотеки які пропонують їх своїм читачам. І це є надзвичайно важливим для сьогодення.

Список використаних джерел та літератури

1. <https://grenka.ua/review-10-krashih-ukr-knyg>
2. <https://gloss.ua/citynews/87696-24-suchasni-ukrajinskih-pismenniki-yakih-varto-prochitati> Кодекс етики бібліотекаря УБА [Електронний ресурс] // Творчість та інновації в українських бібліотеках. Інформаційно-просвітницький блог для бібліотекарів. – Дата доступу: 29.11.2013. – Режим доступу: <http://libinnovate.wordpress.com/2013/11/29/кодекс-етики-бібліотекаря-уба/>. – Назва з екрана.
2. Резонанс [Електронний ресурс] // Інформаційно-аналітичні підрозділи Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу: http://www.nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&
3. Николаенко Н. Роль бібліотеки у формуванні науково-освітнього інформаційного простору ВНЗ / Н. Николаенко // Вища шк. – 2013. – № 5. – С. 48-59.
4. <http://bukvoid.com.ua/events/culture/2016/04/28/103543.html>
5. <https://day.kyiv.ua/blog/suspilstvo/nova-rol-biblioteky-v-zhytti-hromady>
6. <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/332>

Яков'юк Алла,
вчитель початкових класів
Красилівської гімназії № 4 імені П.Кізіяна

Читання як життєва стратегія

Мета статті – актуалізувати проблему читання і читацької грамотності як основи щоденної пізнавальної, інформаційної, професійної діяльності кожної людини, освітньої практики упродовж життя; проаналізувати розроблену і схвалену Кабінетом Міністрів України Стратегію розвитку читання на період до 2032 року – «Читання як життєва стратегія» .

Дослідження ґрунтується на таких методах як логічний, історичний, аксіоматичний, діалектичний; спостереження, абстрагування, конкретизації, декомпозиції, узагальнення, абстрагування, аналізу й синтезу, індукції та дедукції, моделювання.

У цифрову інформаційну добу Всемережжя, відеотрансляцій і гаджетів світових масштабів сягнула тенденція зменшення книгочитання і згасання культури вдумливого читання. Це зумовлено розвитком нових технологій і ширшою доступністю легших для сприймання візуальних жанрів, а також загальною зміною читацьких практик, поширенням фрагментованого, блоггово - фейсбучного кліпового мислення і сприймання світу; дефіцитом і розфокусуванням уваги, коли учень не може сконцентрувати її більш ніж на 40 секунд; інтелектуальною порожнечою від соцмереж, перетворенням незайманих книг на амбіційну прикрасу інтер'єру.

Аналіз сучасного стану читання свідчить про втрату його колишньої популярності як життєвої і дозвіллевої практики за рахунок неконтрольованого споживання доступнішої інформації із соціальних мереж, відео контенту й телебачення. Дослідження Research & Branding Group (2019) засвідчило, що 60 % українців упродовж року не про-читали жодної книжки.

В Україні проблема незапитаності читання стоїть особливо гостро і з роками тільки поглиблюється. «Якщо тенденція зростання нечитаючого населення продовжиться, ми досягнемо «точки неповернення», коли доведеться все будувати з нуля», – застерігає міністр культури та інформаційної політики України Олександр Ткаченко (Ткаченко, 2021) .

«Актуальність проблеми читання зростає, оскільки читання є основою щоденної діяльності кожної людини, зокрема інформаційної, пізнавальної, професійної» (Стратегія..., 2023). Читання підвищує імовірність досягнення поставлених цілей, сприяє вихованню людей з критичним мисленням і ключовими вміннями.

Дослідження проблеми читання має тривалу історію. Ще великий український педагог Костянтин Ушинський зазначав: його якість і результат визначає смислове, або свідоме читання. «Читати – це ще нічого не означає; щоб читати і як розуміти прочитане – ось головне». Психологічні й дидактичні аспекти проблеми читання досліджено у працях Н.